

Karlfors kvarn och Kvarnstugebäcken

Den ståtliga byggnaden Karlfors kvarn stod färdig 1829. Vattnet i Kvarnstugebäcken dämades upp och drev tre par kvarnstenar. Mjölaren var arendator under Nynäs gods. Följ Mjölnarstigen, den väg mjölnaren fick gå för att reglera vattenflödet. I södra delen slingrar bäcken genom en trång ravin. Här samsas gamla alar med strubärken, Sveriges största ombunke, svart trolldruva och blåsippan. Den norra delen är påverkad av stormskador och avverkningar.

Bild: Peter Eilman

Bråfalls såg tillhörde Nynäs gods. Virke sågades i första hand för gårdens eget behov. Vattnet leddes in via en ränna, drev ett 5 meter stort vattenhjul som i sin tur satte fart på ett cirkelsågverk. Det lilla vattendraget orkade inte driva sågverket mer än kring snösmältning, då vattenflödet var större. Sågen lades ner på 1940-talet.

Bild: F. Persson

Älvgrytan vid Tegelkällan är en mäktig urgröppning i bergväggen. Här syns tydliga spår efter hur en isälv störtat ner och bringat rotation bland löparstenar och "borrat" sig genom berget. Älvgrytan är 1½ meter bred.

Bild: C. Larsson

Kalkugn vid Evedal
Det bröts marmor, kallad urkalksten, i berget under 1900-talets första hälft. Denna omkristalliserade kalksten är mer än 1500 milj år gammal. Jämför med den gotländska kalkstenen som bildades för 500 milj år sedan.

Bäverhyddor

Stammar på kors och tvärs invid Skolhusgraven och Kanalen avslöjar djurrikets mest effektiva skogsarbetare, bävern. I en bäverhydda finns matförråd med kapade stammar och sovkammare. Undervattens-tunnlar leder in i boet. Bävern behöver konstant vattennivå och rikligt med ungråd för att trivas. Den kan flytta mellan olika hyddor, beroende på var det finns lämpliga träd att äta och arbeta med.

Bild: C. Larsson

Vid Gisesjön spanar fiskglusen, sjöarnas storfiskare och Sormlands landskapsfågel.

Bild: Peter Eilman

Vid Koudden växer ett bestånd med **idegran**. Idegranen är en buske eller litet träd med långa mjuka barr. På hösten pryds den av klarröda fröhlöjen, den saknar nämligen kottar. Den var populär redan under historisk tid eftersom träets seghet var utmärkt till pilbågar. Idegranen kan bli mycket gammal, över tusen år. Den är giftig och fridlyst i Sörmland.

Bilder: P. Carlweitz

Vid museigården Långmaren kan du gå på upptäcksfärd och fundera över livet som arendator. Här finns välhållna byggnader med boningshus, ladugård, höns-, gris- och fårhus. Ett cirkelformat spår i marken visar oxarnas vandring, där kraften drev ett tröskverk. Långmaren brukades med skiftesbruk, där åkrarna tidvis lades i träda, och oxar som dragdjur ända fram tills den siste brukaren flyttade ut på 1980-talet.

Bild: A. Larsson

"Gammelskog"

Skogsområden med äldre träd finns utspridda i hela reservatet. Somliga är flera hundra år gamla. Äldre lövskog med lind, ek, asp och det krävande träslaget ask finns närmast kusten. Norrut breder barrskogen ut sig. Intensivt trummande av-slöjar närvaron av hackspettar och i de äldre barrskogarna kan du hitta vackra hänglavar, gammelgranslar och den musselformade svampen tallticka.

Bild: A. Larsson

Bild: C. Larsson

Gistna och svampbevuxna träd vid Skalsnäs

Bild: C. Larsson

Utmed strandkanten vid Ullerfladen finns rester efter flygplansvarn.

Strandängen vid Sandvik

Bild: F. Persson

Ångar och naturbetesmark

Vid Litselby, Långmaren och Sandvik finns exklusiva ångar och naturbetesmarker. Under århundraden har de utarmats på näring. Lien och mulen har tuktat växtligheten till förmån för fältgentiana, slätterblomma och kattfot. På Klevudden finns rester efter övergivna lövängar där gräs och löv blev foder till djuren. Idag står de hamlade lindarna kvar med grova och knotiga stammar.

Gammeltallen

En vacker död tall finns norr om Röstensviken. Den solbelysta stammen är i sig en egen biotop. Den har på sin ålders höst fått ett nytt drag, att förvandlas till stubbe och förse svampar, lavar och insekter med livsrum.

Bild: F. Persson

Teckenförklaring

	Barrskog		Unnekroken 1 km		Rastplats
	Lövskog		Röstenleden 1,5 km		Grillplats
	Bete med djur		Furholmen 0,3 * 2,5 km		Grillplats med skydd
	Åker		Mjölnarstigen 1,5 km		Vindskydd
	Övrig mark		Klevudden 1,3 km		Fiske
	Kärr- och mossmark		Mänstigen 1 km		Rekommenderad fiskeplats
	Vatten		Lövnäsudden 0,7 km		Båtuthyrning
	Tätbebyggt område		Ruin		Badplats
	Större bilväg		Betyggelse		Kanotuthyrning
	Mindre bilväg		Information		Fotbollsplan
	Liten väg		Sevärdhet		Cafeteria
	Körväg		Museum		Kiosk
	Stor stig		Fornlämning		Camping
	Liten stig		Geologisk sevärdhet		Logi
	Vattendrag		Kulturminne		Stuga att hyra
	Höjdkurva		Botanisk sevärdhet		Raststuga att hyra
	Näckrosleden/ Sverigeläden (cykelled)		Gammelskog		Handikapppassad anläggning
	Sormlandsleden 100 mil		Utsiktspunkt		Gästhamn
	Skogs- o virkesstigen 2 km		Utsiktstorn		Parkering
	Gröna Udden 0,6 km		Dricksvatten		
	Lilla Frillingstigen 1,6 km		Toalett		

Geokod från sevärdhetspunkt för springning: Lantmäteriet 2006-05-09 Kartredovisning: MS 2006/1987. Kartredovisning: Kartbibliken, www.kartbib.se